

6. George Yule. Oxford Practice Grammar. Advanced with Practice-Plus CD-ROM.- Oxford University Press. — 2007. — P. 280.

7. BBC News. Scottish Referendum: Scotland votes 'No' to independence. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-29270441>

УДК 37.015.31:005.32:37.091.3-057.87

Мельник Г. М.,
старший викладач
кафедри іноземних мов факультету
міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
Бескоровайна Н. О.,
старший викладач
кафедри іноземних мов факультету
міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ТА МОТИВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ В ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

***Анотація.** У статті проведено аналіз особливостей особистісного та мотиваційного розвитку студентів та наявного практичного досвіду організації очно-дистанційного навчання у вищих навчальних закладах. Зосереджено увагу на ролі мотивації та проблемі психологічної комфортності при очно-дистанційному навчанні. Розглянуто передумови психологічної комфортності міжособистісної взаємодії студента з педагогом. Зроблено відповідні висновки за результатами роботи.*

***Ключові слова:** очно-дистанційне навчання, саморозвиток, самоосвіта, самоактуалізація, саморегуляція, самоконтроль, мотивація, психологічна комфортність, міжособистісна взаємодія студента з педагогом, зворотний зв'язок.*

***Аннотация.** В статье проведен анализ особенностей личностного и мотивационного развития студентов и существующего практического опыта организации очно-дистанционного обучения в высших учебных заведениях. Внимание сосредоточено на роли мотивации и проблеме психологической комфортности при очно-дистанционном обучении. Рассмотрены предпосылки психологической комфортности межличностного взаимодействия студента с педагогом. Сделаны соответствующие выводы по результатам работы.*

Ключевые слова: очно-дистанционное обучение, саморазвитие, самообразование, самоактуализация, саморегуляция, самоконтроль, мотивация, психологическая комфортность, межличностное взаимодействие студента с педагогом, обратная связь.

Abstract. The article analyzes features of personal development and motivation of students, as well as existing practical experience of full-time distance learning in higher educational establishments. Attention is focused on the role of motivation and the problem of psychological comfort with full-time distance learning. Preconditions of psychological comfort of teacher–student interpersonal relationships are considered. Conclusions based on the research results are drawn.

Key words: full-time distance learning, self-development, self-education, self-actualization, self-regulation, self-control, motivation, psychological comfort, teacher–student interpersonal relationships, feedback.

Бурхливий розвиток науки, техніки та виробництва, якими було відмічено минуле ХХ століття, поява та розвиток якісно нових засобів інформаційних технологій, яскраво виражений процес інформатизації та посилення міжнародної інтеграції у наступні роки поставили людство перед проблемою необхідності безперервної освіти і навчання, найважливішою метою яких є формування цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок, а також досвіду самостійної діяльності й особистої відповідальності людини, формування готовності і здібностей адаптуватися до мінливих соціальних умов. Безперервне навчання може бути забезпечене поєднанням традиційної освіти, ІКТ та технологій дистанційного навчання. На сучасному етапі розвитку освіти дистанційне навчання розглядається як індивідуалізований процес передання та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності особистості, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі використання сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Теоретичні та практичні аспекти підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання, організаційно-педагогічні та психолого-педагогічні основи дистанційного навчання, основні складові дистанційного навчального процесу, роль і місце тьютора у дистанційному навчанні, методика його підготовки, особливості дистанційних курсів представлено в роботах В.Ю. Бикова, О.В. Веренич, В.І. Гриценка, М.І. Жалдака, Ю.О. Жука, В.В. Колос, С.П. Кудрявцевої, В.М. Кухаренка, В.В. Олійника, Є.С. Полат та ін.

Ми зупинимося на аналізі особливостей особистісного та мотиваційного розвитку студентів в процесі очно-дистанційного навчання, яке, як відомо, гарантує створення оптимальних умов для саморозвитку особистості студента, та набуває особливої актуальності й гостроти. Оскільки розвиток таких якостей як саморозвиток, самоосвіта, самоактуалізація, саморегуляція в навчальному процесі, самоконтроль, а також мотивація до професійного розвитку особливо важлива в студентському віці. Так, Е.А. Клімов зазначає, що в цей період відбувається формування індивідуального стилю діяльності, пізнавальної діяльності, переважне значення починає набувати абстрактне мислення, формується узагальнена картина світу, встановлюються глибинні взаємозв'язки між різними областями досліджуваної реальності. Саме на реалізацію всіх цих проблем з самого початку орієнтована дидактика очно-дистанційного навчання.

При впровадженні очно-дистанційного навчання, заснованому на системно-діяльнісному, компетентнісному та варіативному підходах набуває актуальності проблема розвитку мотивації навчальної діяльності. У студентів цієї форми навчання добре виражені професійні мотиви і мотиви творчої самореалізації. Таким студентам подобається обрана професія, вони вчаться для того, щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, дати відповіді на актуальні питання, що відносяться до сфери майбутньої професійної діяльності; у них яскраво виражено бажання стати хорошим фахівцем, повною мірою використовувати наявні у них задатки та здібності. Мотивація досягнення успіху не випадково тісно пов'язана з рівнем саморегуляції. При високій мотивації досягнення студенти здатні формувати такий стиль саморегуляції, який дозволяє компенсувати вплив особистісних, характерологічних особливостей, що перешкоджають досягненню мети. Чим вище загальний рівень усвідомленої регуляції, тим легше молода людина оволодіває новими видами активності, впевненіше почувається в незнайомих ситуаціях, тим стабільніше її успіхи у звичних видах навчальної діяльності. Для студентів з високим рівнем досягнення успіху характерна сформованість потреби в усвідомленому плануванні діяльності. Крім того, чим вище рівень здатності оцінки результатів власної навчальної діяльності у студентів, тим більше вони здатні досягти більш високих результатів у навчальній діяльності. Здатність досягти таких високих результатів відповідає високому рівню суб'єктивного контролю над емоційно позитивними подіями. Такі студенти вважають, що всього самого доброго у своєму навчанні вони до-

моглися самі і що вони здатні з успіхом йти до поставленої мети в майбутньому. Це можна досягти при наявності індивідуальних можливостей враховувати значущі умови навчальної діяльності і залежно від цього гнучко визначати тактику поведінки. Безсумнівно, це пов'язано і зі здатністю студента цінувати свої достоїнства, позитивні властивості характеру, поважати себе за них, з визнанням цінностей, притаманних особистості, яка самоактуалізується.

Наступне питання, що вимагає обговорення, це зворотний зв'язок між студентом і викладачем, що є абсолютним атрибутом у системі очно-дистанційного навчання, і забезпечує студенту психологічний комфорт у процесі навчання. Суть механізму зворотного зв'язку полягає в тому, що в міжособистому спілкуванні процес обміну інформацією ніби подвоюється і, окрім змістового навантаження, несе в собі від реципієнта до комунікатора відомості про те, як реципієнт сприймає і оцінює поведінку комунікатора.

З точки зору концепції розвиваючого навчання, засвоєння нового знання означає не запам'ятовування певної інформації, а узгодження між собою нового знання і того, що вже існує в когнітивній структурі індивіда, корекція ментальних моделей індивіда шляхом «вбудовування» нового знання в наявну систему поглядів на світ. Адекватність сприйняття інформації залежить від ряду причин, найважливішою з яких є існування або відсутність у процесі діалогу комунікативного бар'єру, який є психологічною перешкодою на шляху адекватної передачі інформації між партнерами зі спілкування і спотворює або змінює зміст інформації. І навпаки, психологічний комфорт у процесі навчання сприяє позитивному світосприйняттю, що підвищує мотивацію індивіда (в цьому випадку — студента) стосовно його діяльності. Психологічна комфортність, окрім мотивування студентів до навчальної діяльності, допомагає сприйняттю, розумінню і засвоєнню нових знань. За результатами дослідження, проведеного в Британському відкритому університеті, студенти мають наступні вимоги до спілкування з викладачами в очно-дистанційному навчанні: ввічливе звертання та повага; об'єктивна система оцінок; пояснення та обґрунтування виставлених балів; розуміння з боку студентів свого прогресу, навіть якщо бали не змінюються; симпатія, підтримка, дружнє ставлення з боку викладача; відсутність навіть натяку на грубість та зверхність; об'єктивність; розумні та доброзичливі коментарі; надання конструктивних порад стосовно виконання завдання, прямі посилання на матеріал курсів і місцезна-

ходження необхідної інформації; наявність мотивів до подальшого прогресу; швидкий зворотний зв'язок. Усе це є важливими передумовами психологічної комфортності міжособистісної взаємодії студента з педагогом.

У цьому контексті виникає наступне питання — питання готовності викладача до використання сучасних інформаційних технологій у своїй професійно-педагогічній діяльності, що є однією з найважливіших складових його професійної компетентності, крім соціальної, комунікативної, спеціальної, особистісного самовдосконалення і когнітивної; питання підготовки викладача, який зможе створити творче навчальне середовище з високим мотиваційним потенціалом в умовах використання технологій дистанційного навчання шляхом організації проблемно-пошукового режиму занять, який реалізується через постійний письмовий діалог зі студентами в предметних і відкритих форумах в індивідуальному і груповому режимах; постановкою превентивних запитань проблемного характеру, які націлюють на пошук інформації та її використання для відповідей на ці запитання; проведенням тематичних внутрішньогрупових і міжгрупових телеконференцій зі студентами; розміщенням на освітній платформі кращих робіт студентів з метою їх широкого обговорення; використанням системи самооцінювання та обговорення з викладачем його результатів, тощо. У таких умовах актуальною проблемою стає підготовка та перепідготовка педагогічних кадрів до використання очно-дистанційного навчання. Зростає роль інститутів післядипломної педагогічної освіти, які покликані здійснювати науково-методичний супровід та прогнозування професійного розвитку педагогічних працівників в умовах постійного оновлення інформації, вимог суспільства до конкурентоздатної особистості, психолого-педагогічних технологій.

На підставі проведеного аналізу особливостей особистісного та мотиваційного розвитку студентів та існуючого практичного досвіду організації очно-дистанційного навчання у вищих навчальних закладах виявлено, що при очно-дистанційному навчанні неприйнятна слабо мотивована діяльність, тому що основною метою в суб'єктивному розумінні студента є самовдосконалення. Очно-дистанційне навчання означає більш високу активність, самомотивацію і самоконтроль, що значно відрізняє його від традиційних форм, де такого посилення мотивації не спостерігається. Мотив є джерелом діяльності і виконує функцію спонукання і змістоутворення.

За такої організації навчання управління навчальним процесом опосередковано здійснює автор дистанційного курсу за до-

помогою системи вказівок, алгоритму курсу та викладач (тьютор) через прямі поради. У рамках взаємодії з мережевими викладачами та тьюторами студенти усвідомлюють проблеми соціуму, намагаються осмислити своє місце в їх вирішенні та готові до праці в умовах жорсткої конкуренції інформаційного суспільства. Вони серйозно націлені на продовження освіти та придбання професії не тільки для задоволення своїх власних потреб, але й на благо суспільства та держави.

Слід також відмітити, що однією з вимог забезпечення ефективності навчання є умова психологічної комфортності навчального середовища, що забезпечується зворотнім зв'язком між студентом і викладачем. Психологічна комфортність розглядається як внутрішній (по відношенню до структури особистості індивіда) чинник ефективності діяльності в цілому і учінневої діяльності зокрема. У ситуації навчання це стосується насамперед організації діалогової взаємодії, організації навчального середовища, чіткої та ясної комунікації.

Література

1. Андреев О.О. Педагогические аспекты открытого дистанционного обучения: монография / О.О. Андреев, К.Л. Бугайчук, Н.О. Калинин та ін.; за ред. О.О. Андреева, В.М. Кухаренка. — Харьков, 2013. — 212 с.
2. Гриценко В.І. Дистанційне навчання: теорія та практика. / В.І.Гриценко, С.П. Кудрявцева, В.В. Колос, О.В. Веренич — К.: Наукова думка, 2004. — 376 с.
3. Дистанційне навчання: психологічні засади : [монографія] / [М.Л. Смульсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак та ін.]; за ред. М.Л. Смульсон. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. — 240 с.
4. Журавська Н. Інформаційні технології як шлях до покращення якості вітчизняної освіти: зарубіжний досвід / Н. Журавська // Нова педагогічна думка. — 2007. — №3. — С. 14—16.
5. Олійник В. Дистанційне навчання в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти АПН України / В. Олійник, В. Гравіт, А. Кліменко // Післядипломна освіта в Україні. — 2007. — № 2. — С. 68—72.
6. Сисоєва С. Психолого-педагогічне забезпечення впровадження сучасних інформаційних технологій у професійних навчальних закладах / С. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія та практика. — 2007. — № 3-4. — С. 91—101.